

Nyborg Slot.

Af

C. S. Theilgaard.

1170 lod Hartvig Knud, en Dattersøn af Knud Lavard, bygge et Taarn ved Hjulby Aas Udløb i Nyborg Fjord; det fik Navn af »Nyborg« i Modsætning til et Taarn, som Svend Grathe havde anlagt ved Vindinge — »Gammelborg«.

Sidstnævnte Taarn var bygget af Kampesten, og man paaviser endnu Voldstedet.

Hartvig Knuds Taarn var bygget af Munkesten, og man kan paa Murstensskifterne tydelig paavise dets gamle Oprindelse.

Taarnet har støttet sig til en Ringmur, hvis Fun-

dament endnu kan paavises, ligeledes kan der paavises tre Murstenspiller i Slotssøen, som har baaret en Bro, der førte over til Stendamsgade.

Man maa antage, at Taarnet har ligget paa en Ø, og at Ladegaardssøen og Slotssøen har staaet i Forbindelse med hinanden, ligesom der har været Sejlads op til Taarnet; men Vandstanden er betydelig højere nu end dengang, Taarnet blev bygget, idet Kong Frederik den III. lagde en Dæmning — »Kammen« — hvor nu Jomfrutaarnet findes, som var Støtte for en Palisadering, der fandtes paa Dæmningen.

Det er fejlagtigt at antage Taarnet for et Porttaarn til Slottet; thi Forfatteren af nærværende Fremstilling har ved en Udgravning fundet to smaa Taarne, som har været anbragt til Støtte for Vindebroen over Slotssøen.

Til Taarnet har senere sluttet sig de øvrige Bygninger; men man ved ikke, hvornaar disse er opførte.

I Pufendorfs Atlas afbildes Slottet som en Bygning bestaaende af 4 Hovedlænger med flere Udbygninger og et Taarn i hvert Hjørne foruden flere mindre Taarne.

Slottet bestod af 2 Etager og Kælder og havde meget tykke Mure udadtil, men tyndere ind mod Slotsgaarden.

Der fandtes Vægtergang, hvori var Skydeskaar til at bestryge Murens Fod.

26. Juli 1523 anføres i en Fortegnelse over Inventariet paa Slottet følgende Lokaliteter: Fadeburet, Fruerstuen, Hertug Hans' Kammer, Skriverstuen, Svendeherberget, Kælderen, Bryggerset, Bagerset, Porten, Stuerne, Stegerset, Slagterhuset og Jernhuset. Af

Nyborg Slot 1659.

Forsvarsmidler omtales en halv Slange og to Falkonetter af Kobber, 2 Skarpentiner, hver med 2 Kamme, 9 Jernhager, 17 Talliehager, 3 Stenbasser med 12 Kamme, 4 Tønder Slangekrudt, 1 Tønde Kørnekrudt, $\frac{1}{2}$ Tønde Svovl.

Samme Aar blev støbt en Klokke — »Vægterklokken« — der ophængtes i Slotskirken.

Christian III. har efter 1536 foretaget en større Ombygning ved Slottet, og navnlig har han gjort Hertug Knuds Taarn lavere; men i hvor vid en Udstrækning denne Restavrering er gaet, lader sig vel næppe paavise, da Slottets Arkiv blev tilintetgjort eller bortført under Svenskekrigen 1658—59.

Det maa antages, at Restavreringen er tilendebragt

1539, da Christian III. den 25. April d. A. holder et Møde paa Slottet med de evangeliske Biskopper og Bugenhagen.

1549 repareres og forsynes Slottet med et Taarn samt befæstes yderligere, hvilket fremgaar af en Sten-tavle paa Taarnet.

1551 befaler Kongen, at der skal sendes 6 dobbelte Basser til Forsvaret af Slottet.

1554 udbetalte Lensmanden Frantz Brockenhuus 1752 Daler for en foretagen Hovedreparation.

1555 lader Christian III. bygge en Jagt paa Slottet, hvilket tyder paa, at der endnu maa have været Sejlads dertil fra Fjorden.

21. Maj 1581 fik Lensmanden paa Nyborg Slot, Laurids Brockenhuus kongelig Befaling til at reparere Porttaarnet, som var meget brøstfældigt, og han forbrugte hertil 699 $\frac{1}{2}$ Daler; han maa vistnok have udført for meget, thi Kongen sender ham 1583 et Brev, hvori det forbydes ham at bygge paa Slottet uden udtrykkelig kongelig Befaling. At Lensmanden har holdt sig denne Befaling efterrettelig fremgaar af et Brev den 8. November 1600, hvori Kongen beklager, at Nyborg Slot skulde være meget brøstholden, og at Lensmanden skulde afhjælpe Manglerne uden Ophold og Forsømmelse, men paa den agtsomste og vindskibeligste Maade.

Marieklokken og Vægterklokken føres 1604 fra Slotskirken til Byens Kirke.

Der synes stadig at være sparet paa Reparation; thi baade 1607 og 1610 foreligger der Skrivelser fra Christian IV. om, at Slottets Bygninger var brøstfældige, og at Manglerne skulde afhjælpes; der maa vel

ogsaa være foretaget noget, thi der foreligger Regninger for Arbejdets Udførelse.

17. Juni 1639 blev paa Bythinget udmeldt 4 Borgere til at besigtige noget gammelt Inventar paa Slottet.

Der meddeles herefter, hvilke Kamre, de har været i og besigtiget: 25 Sengesteder, 27 Skiver (Borde), 13 Egestole, 26 Fyrrebænke med og uden Rygstykker, 33 Slagbænke og Bænkekister og en Felt-seng, som alt blev befundet at være ganske »ubruggelige«.

Det er mærkeligt, at der i Regnskaberne kun omtales Reparationer paa »Taarnet«, som om der kun fandtes ét; man maa vel antage, at der menes Hertug Knuds Taarn, der som det ældste vel ogsaa trængte til mest Reparation.

Efter Svenskekrigen omtales Klaus Rasch 1663 som Slotsskriver, og han afholder 25. Juni en Synsforretning paa Slottet, der da næsten var en fuldstændig Ruin.

Alle Vinduer og Døre var borte, en Del af Loftet var ødelagt, Panel og Andet var skamferet.

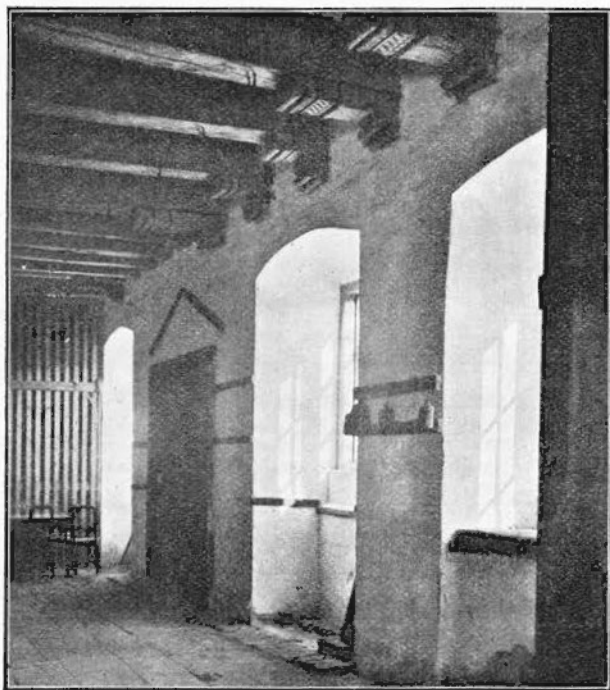
Den Skade, Svenskerne havde tilføjet Slotsbygningerne, ansloges til 1344 Rigsdaler 2 Mark.

10. Oktober 1670 er der atter Synsforretning, hvor det bestemmes, at Taarnet paa den sydøstlige Hovedlængde skal rives ned, da det ikke kan repareres. (Fundamentet af Taarnet kan endnu paavises). Vindebroen skulde repareres og 2 Porte fornyes.

1722 lader Frederik IV. en stor Del af Nyborg Slot nedrive for at anvendes til Opførelse af Odense Slot.

Tilbage blev en af Hovedbygningerne, som ligger

langs med Volden, den er 100 Alen lang og 19 Alen bred og bestaar af 2 Etager foruden Kælder og Loft. Det fremgaar tydelig, at hele Bygningen ikke er opført paa én Gang; den nordvestlige Del er den ældste,

Riddersalen.

her er Murene indtil 5 Alen tykke; der findes meget store Egebjælker, støttet af smukt udskaarne Knægte, og Egetræsgulvet — i den saakaldte Riddersal — synes ogsaa at have en meget betydelig Ælde.

Paa Bygningens nordvestlige Længe findes en

rund Taarnbygning (Rondel), hvori der findes Skydeskaar for Kanoner.

Den til Slottet hørende Dronningegaard blev anvendt til Amtstue. Da denne flyttedes til Svendborg, blev Gaarden til Dels brugt som Kaserne, og senere blev den omdannet til Mejeri, hvilken Anvendelse den endnu har.

1724 bortkøres en Del Kalk og Grus for at anvendes paa Landevejen over Telegrafbroen, og 1737 bygges Strandbastionen af Sten og Grus fra Slottet.

En større Reparation af den tilbageblevne Del udførtes 1784, hvilket kostede 1521 Rigsdaler. Ved denne Lejlighed omtales et Kammer, som kaldes »Kirken«.

1828 blev Vægtergangen paa Hovedbygningen nedbrudt. I Ingeniørregimentets Arkiv findes en Del interessante Tegninger, og paa en af disse kan man se ovennævnte Vægtergang.

Ved Hovedbygningens nordøstlige Hjørne stod et Taarn, som nedbrødes 1873. Det kaldtes Valdemars-taarnet, fordi Hertug Valdemar Eriksen af Slesvig havde siddet fangen her 1342—43.

En lang Tid var dette Taarn lejet ud til Postvæsenet, men da der blev bygget et nyt Posthus, mente man, at det ikke kunde betale sig at holde Taarnet vedlige, og Nyborg Murere nedrev det derfor mod at beholde Murstenene, som nu kan findes i flere af Byens senere opførte Bygninger.

Paa Foranledning af Kommandanten i Nyborg Oberst Holbøll blev der i 1898 nedsat et Udvalg, bestaaende af Medlemmer af Byraadet samt Ingeniør-officerer, der havde Tilsyn med Slottet, og som Resultat af Forhandlingerne vedtoges det, at Ingeniør

Bygningsdistriktet og Nyborg Kommune skulde afholde de fornødne Udgifter til en Afgravning ved Slottet, for at de gamle Fundamenter kunde blive paaviste og opmaalte, og Slottets Udstrækning derigenem paavist. Til Skade for Sagen skete der et Personskifte indenfor Bygningsdistriktets Officerer, ligesom Midlerne ikke var tilstede i tilstrækkelig Mængde,

Nyborg Slot 1910.

hvorfor Udgravningen maatte begrænses mere end oprindelig paatænkt; men meget blev dog paavist og opmaalt af en Assistent fra Nationalmusæet, og havde dette dengang ikke haft Opgaver med Gaasetaarnet og Hammershus, vilde maaske en større Restavrering være bleven paabegyndt. Nu ligger imidlertid Ny-

borg Slot og sover Torneroses lange Søvn og venter paa den Ridder, der skal hæve Fortryllelsen og faa de gamle Murrester til at tale om de Begivenheder, der er foregaaet her, og som omfatter en ikke ubetydelig Del af Danmarkshistorien, der strækker sig fra 1170 til vore Dage.
